



Xabier Coluig
escriptor

Joan Cid i Mulet, el “polifacètic exiliat” (12/21)

Joan Cid va néixer el 2 d'abril de 1907 al carrer de la Fortuna, número 7, a Jesús, actualment Entitat Municipal Descentralitzada de Tortosa. Fill de pagesos esllenenadors, el seu origen rural i camperol marcà decisivament el seu tarannà des de jovenet.

Un encara adolescent Joan Cid va donar mostres d'una forta implicació a la vida municipal i d'una gran consciència nacional, fets que el portaren a militar al partit Acció Catalana Republicana, una escissió dels sectors més nacionalistes de la Lliga Regionalista de Cambó.

El 1930 va contraure matrimoni amb Rosa Rollán, amb qui tingué la Montserrat, el 1931, i el Josep Maria, el 1933. Al voltant d'aquesta data va guanyar una oposició a l'Ajuntament de Tortosa, i es va convertir, així, en funcionari, fent oficial la seva participació política.

Alguns dels càrrecs polítics que va exercir foren, en l'àmbit nacional, el de vocal de la Conselleria d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya, sempre orgullós del seu origen rural, i, en l'àmbit regional, el de regidor de Cultura de l'Ajuntament de Tortosa, al capdavant del qual va dur a terme una activitat frenètica durant els anys de la Guerra Civil, per mantenir viva la identitat nacional. Tot i les crítiques d'alguns sectors anarquistes, que veien amb mals ulls que Joan Cid dediqués tants esforços a la divulgació de la cultura i el patrimoni en ple conflicte bèl·lic, el 1937 va aconseguir amb èxit l'organització d'una fira literària a Tortosa.

Una altra labor, més desconeguda,

que es pot atribuir a Joan Cid fou la seva reivindicació pionera d'una nova ordenació territorial catalana que desvinculés Tortosa de Tarragona amb l'objectiu que les Terres de l'Ebre tinguessin la seva identitat reconeguda administrativament. Lamentablement, totes aquestes iniciatives es van veure truncades en ser cridat al front només uns mesos més tard. Durant la Guerra Civil, fou nomenat delegat del Servei de Salvament i Recuperació del Patrimoni Històric, Artístic i Científic de la Generalitat de Catalunya al Baix Ebre. La seva principal tasca va ser la de protegir els béns del patrimoni municipal, sobretot el tresor de la Catedral, però també l'arxiu històric, dels saquejos d'anarquistes i altres revolucionaris i dels bombardejos bestials de què Tortosa va ser víctima.

“Quan, per acord del Comitè Antifeixista local i per la Generalitat de Catalunya, se'm conferia l'encàrrec de salvaguardar, pregar, catalogar, els arxius de la ciutat i d'altra banda, curar de la instal·lació d'una Biblioteca Popular que respongués a les necessitats de la ciutat, mai podíem somniar que fos tan ric en matèries, tan important en història, tan enorme en quantitat i qualitat de volums. Aquell arxiu trobat a la Catedral, clos als ulls dels profans, amagat com una mala cosa al desig d'aprendre i de saber de la gent del poble, passa avui a mans del poble”. Amb aquestes paraules, plenes de generositat i d'orgull, descrivia el mateix Cid i Mulet l'objecte de la seva tasca tan rellevant, el maig del 1937, a la publicació *Vida Tortosina*.

Va ser precisament en aquest setmanari catalanista en què Joan Cid va



estrenar la seva producció literària amb la redacció d'un grapat de crítiques cinematogràfiques, que cobrien la programació dels cinemes històrics Doré i Benet de Tortosa, i un recull de poemes que acabarien donant origen als poemaris *Roses blanques* (1934) i *Les ales del neguit* (1937). També alguns dels seus escrits aparegueren a *La Zuda*, el mític butlletí cultural de l'Orfeó Tortosí que ara editava l'Ateneu amb una orientació més progressista.

Durant els anys 20 havia escrit diverses obres de teatre que li van aportar un cert èxit de públic i un incipient reconeixement literari. Alguns dels títols més destacats foren *El silenci de Nuri* (1927), *L'Idiota* (1928), *La força del destí* (1928) o *El Presidiari* (1930); i cal dir, com a curiositat, que en la representació d'algunes d'aquestes obres, sempre al Sindicat Agrícola Sant Antoni Abat del seu poble, Jesús, també hi prengué part el nostre protagonista com a actor.

En narrativa havia publicat *A l'ombra del Montsià* (1933) i *Rosa Maria* (1936). El 1937, havia participat

també al II Congrés Internacional d'Escriptors Antifeixistes, celebrat al Palau de la Música Catalana de Barcelona.

Un cop acabada i perduda la Guerra Civil pel bàndol republicà, al costat del qual havia lluitat, l'única opció que semblava plausible -no només per a Joan Cid, sinó per a prop de mig milió de republicans que temien les represàlies dels franquistes si es quedaven- era emprendre el difícil camí de l'exili. Així va ser com, en un primer moment, va recalar al camp de refugiats d'Argelès-sur-Mer, a França, per fer el salt, poc després, a la ciutat de Perpinyà, on va viure tres anys. El 8 de setembre de 1942, juntament amb vuit mil altres passatgers -entre els quals hi havia Artur Bladé, un altre dels pesos pesants de la literatura ebreca i catalana- Joan Cid va embarcar al Maréchal Lyautey a Marsella, des d'on va navegar fins a la ciutat marroquina de Casablanca, on va canviar d'embarcació i, a sobre del Nyassa aquesta vegada, va partir rumb de Veracruz (Mèxic), on l'esperava una nova vida.

Un cop establert a Mèxic, va reprendre la seva carrera literària amb diverses col·laboracions en publicacions com *El Poble Català*, *Pont Blau*, *Revista de Catalunya*, *Vida Catalana* o *Orfeó Català*, totes vinculades a la comunitat catalana a l'exili. A més a més, va formar part de la ràdio mexicana amb l'emissió de l'històric programa *L'Hora Catalana*. Va ser durant aquests anys, també, que va arribar la novel·la més reeixida, segons l'opinió de molts, de Cid i Mulet: *Destins*. Tot i ser escrita el 1941 a Perpinyà, la no-

vel·la no va ser publicada fins al 1947, moment en què Bartomeu Costa-Amic, llibreter i amic personal de Cid i Mulet, va decidir editar-la al seu prestigiós taller mexicà.

En llengua castellana va publicar l'opuscle *Cataluña en la Feria del Libro* (1944), l'assaig *La literatura Catalana* (1946), les novel·les *La Ruta Incògnita* (1945) i *Nosotros los locos* (1948) i el volum *México en un himno: Génesis e Historia del Himno Nacional*, que es va reeditar en sis ocasions en un àlbum que contenia la música del també català Jaume Nunó, compositor de l'himne nacional mexicà.

Aficionat des de sempre al futbol, esport al qual dedicà temps com a jugador, àrbitre i periodista esportiu lligat a l'Sports Club Catalònia quan encara vivia a Catalunya, un cop instal·lat a Mèxic va explorar les oportunitats que aquest esport podia oferir-li.

El 1963, després de 24 d'anys exiliat, va poder tornar a trepitjar Catalunya. Prop de vint anys més tard d'aquesta simbòlica data, es reedità *Destins*, aquesta vegada a la terra de l'autor. I el 2001, a títol pòstum, es publicà el seu assaig *La Guerra civil i la revolució a Tortosa*, inèdit fins a aquell moment. El 2008 van veure la llum les seves *Obres Completes*.

Joan Cid i Mulet va morir el 10 de gener de 1982 a Mèxic, però, per desig exprés, les seves cendres foren traslladades al cementiri del seu estimat Jesús l'any 1990. Aquesta població porta organitzant des de l'any 2007 la Fira literària Joan Cid i Mulet com a homenatge al jesuenc més il·lustre.